

Zhvillimi lokal ne kushtet e decentralizimit dynivelësh.

Të nderuar pjesëmarrës!

Duke iu uruar punë të mbarë konferencës ndërkombëtare "Sfidat dhe perspektivat e zhvillimit rajonal dhe lokal, Decentralizimi dhe UE", qasja në temën time po përqëndrohem tek përvoja e Shqipërisë në zhvillimin lokal në kushtet e decentralizimit dy nivelesh.

Organizimi i pushtetit vendor në Shqipëri (Histori)

Shqipëria është shtet unitar, qeverisja e të cilit është organizuar në dy nivele:

- nivel qendror
- nivel vendor (lokal)

Ndërmjet dy niveleve të qeverisjes ekziston një marrëdhënie ndërvarësie.

Janë organet e pushtetit qendror, të cilat marrin vendime strategjike që zbatohen më pas nga organet e pushtetit vendor.

Organizimi i këtyre pushteteve përcaktohet qartë në Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë si dhe në kuadrin përkatës ligjor.

Marrëdhëniet ndërmjet organeve të njëjësive të qeverisjes vendore dhe mes tyre dhe organeve të pushtetit qendror bazohen në parimin e subsidiaritetit dhe bashkëpunimit për zgjidhjen e problemeve të përbashkëta.

Si ka evoluar në Shqipëri?

Periudha 1912-1944

Në këtë periudhë në Shqipëri kemi ekzistencën e dy formave të qeverisjes:

- Republikane
- Monarkinë

Pas shpalljes së pavarësisë në 1912 qeveria e kohës pranoi organizimin në 2 nivele të qeverisjes:

- qeverisje qendrore
- qeverisje vendore(lokal) Bashki,Komuna

Tek ne për herë të parë termi **qark** është ndeshur në artikullin 19 të ligjit organik të shtetit të vitit 1928.Në këtë artikull vetëm sa përmendej koncepti”organizim i qarqeve”,pasi ndarja administrative territoriale e Shqipërisë përcaktonte:

- 10 Prefektura
- 38 N/Prefektura
- 63 Krahina

Prefektura si njësi më e madhe vendore drejtohej nga prefekti që emërohej nga ministri i Brëndshëm.

Bashkitë dhe Komunat(Krahina) zotëronin kompetenca për ushtrimin e funksioneve ekonomike,sociale.

Autoriteti i shtetit në këtë periudhë i ushtruar nëpërmjet prefekturave ishte shumë i fortë duke vështirësuar vendimmarrjen e pavaruar.

Periudha 1944-1990

Në këtë periudhë nivelet e organizimit të ndarjes administrative-territoriale ishin:

- fshat
- fshat i bashkuar
- lokalitet
 - qytet
 - rreth
- qark

dhe krijohen këshillat popullore që zgjidheshin nga populli me mandate 3-vjeçar.Po ashtu çdo njësi kishte struktura ekzekutive nën varësinë e këshillave në nivel fshati e fshat i bashkuar,ku funksioni ekzekutiv kryhej nga kryetari dhe sekretari i këshillit.

Njësitë e qeverisjes vendore ishin organizuar në 2 nivele:

- Niveli i parë ishin Këshillat e Qarkut
- Niveli i dytë pëfshinte Këshillat e qyteteve dhe fshatrave

Vlen të theksohet se në vitin 1953 janë suprimuar prefekturat e krijuara dhe u krijuan 4 qarqe, disa rrethe, disa lokalitete.

Periudha pas vitit 1990

Proçesi i krijimit të strukturave aktuale vetqeverisëse të pushtetit vendor filloi pas zgjedhjeve pluraliste të 31 Mars 1991.

Me miratim nga parlamenti në vitin 1992 të ligjit “Mbi organizimin dhe funksionimin e Qeverisjes Vendore”, përcaktohet decentralizimi si një ndër qëllimet bazë dhe principet e qeverisjes vendore.

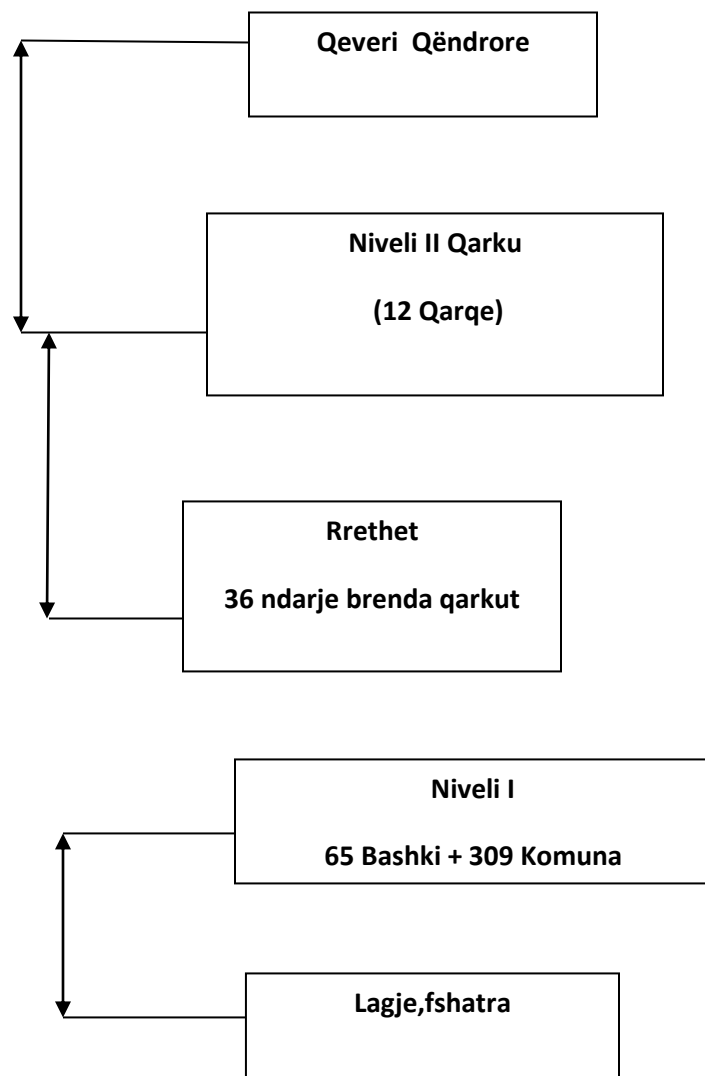
Miratimi i këtij ligji ndikoi pozitivisht në reformimin e organeve të pushtetit vendor në fillimin e reformave në Shqipëri.

Pushteti vendor organizohet në 2 nivele:

- Niveli i parë i qeverisjes Komunitat dhe Bashkitë
- Niveli i dytë i qeverisjes Qarku (që përfshin disa bashki e komuna)

Qarku rrikthehet pas një periudhe të gjatë në skemën e qeverisjes vendore në bazë të Kushtetutës së vitit 1998.

Organograma e funksionimit të niveleve të qeverisjes lokale në Shqipëri.

Qarku është njësia ku ndërtohen dhe zbatohen politikat rajonale ku ato harmonizohen me politikën shtetërore.

Organi përfaqësues është Këshilli i Qarkut,Bashkitë(komunat) delegojnë anëtarë në Këshilli e Qarkut në përpjestim me popullsinë e tyre.Në këtë mënyrë Këshilli i Qarkut formohet me zgjedhje indirekte.

Organi i Këshilli të Qarkut krijohet për të realizuar:

Qeverisje të burimeve në ato sektorë ku efënca mund të arrihet nëpërmjet sigurimit të ekonomisë shkallë.

Optimizimin e veprimit të faktorëve ekonomikë,socialë,politikë që sigurojnë efikasitet afatgjatë qeverisës në shërbim të qytetarëve në nivel rajonal.

Qarku tek ne,ndonëse në mënyrë specifike korespondon me strukturat e nivelit të dytë të pushtetit vendor që janë ngritur në mjaft vende të Europës.

Strategjia e Decentralizimit

(e vitit 2000 dhe e vitit 2015) ka përcaktime të qarta lidhur me funksionet e nivelit të parë(Bashkia) por në funksion të rolit të qarkut si nivel i dytë në nivel rajonal bën përcaktimet e mëposhtëm:

- **Qarqet** janë përgjegjës për:
 - **Koordinimin dhe harmonizimin** e politikave të zhvillimit ndërmjet Bashkive në përputhje me politikat rajonale të Qeverisjes Qëndrore.
 - **Ushtrimin e funksioneve që i delegojnë një apo më shumë bashki.**
 - **Ushtrimin e kopetencave të deleguara nga pushteti qëndror.**
- **Këshillat e Qarqeve** zotërojnë autoritet të pavarur për të marrë inisiativa në interes të komunitetit të qarkut.
- **Qarqet** kanë autoritet të mjaftueshëm:
 - Administrative
 - Shërbimesh
 - Investimi
 - Rregullator
 - Financiar
- **Qarqet:** në të gjitha rastet vendimi i këshillit të qarkut **nuk dhunon autonominë** e ndonjë apo disa **bashkive që janë anëtarë të tij.**

Një vështrim i shkurtër i këtyre viteve të funksionimit të Qarkut në Shqipëri.

- **Niveli i parë** i qeverisjes vendore Bashkitë (Komunat) deleguar në Qark , për mungesë të kapaciteteve **Funksionin e vetë në fushën e urbanistikës** (lejat e ndërtimit dhe miratimin e planeve locale rregullues)

Bashkitë(Komunat) ngurojnë të delegojnë kopetencen e tyre n 137 qark dhe pse në këto njësi evidentohet qartë pamundësia e tyre e ushtrimit të një kopetence.

Nuk përjashtohen rastet kur qarku, nga bashkitë(komunat) të vecanta shihen me xhelozie dhe me një frymë mosbesimi.

Në delegimin e kompetencave nga pushteti qendror në këshillin e qarkut është bërë shumë pak. Në këshillin e qarkut janë deleguar me ligj:

- Menaxhimi i tokës buqësore.
- Miratimi dhe licensimi i linjave të transportit të udhetarëve brenda qarkut (midis njësive anëtare të qarkut)
- Administrimin dhe mirëmbajtjen e rrugëve rurale të Qarkut.
- Hartimi dhe zbatimi të programeve të zhvillimit rajonal ende nuk është arritur të fitohet përvoja e duhur. Këtu evidentohet si mungesa e përvojës dhe paqartësia që ekziston në ushtrimin e këtij funksioni.
- Domozdoshmërinë e qartësimit të rolit të qarkut ,
- Përcaktimin e funksionit, autoritetit dhe përgjegjësisë në hartimin dhe harmonizimin e planeve të zhvillimeve rajonale me ato kombëtare.

Në kuadrin e diskutimit të Strategjisë së re të Decentralizimit është e nevojshme përcaktimi i qartë i rolit të qarkut në kuadër të zhvillimit ekonomik e shoqëror të vendit.

Qarku si nivel i dytë i qeverisjes vendore në Shqipëri gjatë këtyre **15 viteve** nuk konsiderohet ndonjë histori suksesi.

Përpjekjet e shumta që janë bërë në kuadër të **strategjive të decentralizimit** ka hasur pengesa të politikës dhe mos dëshirë të qeverisjes qendrore për të **transferuar kompetenca në nivelin rajonal** si dhe të **dekocentrojë** disa të tjera që në rajon I ushtrojnë **Drejtoritë Rajonale**.

- Në kontekstin e legjislacionit ekzistues të strategjisë së re të decentralizimit dhe në ruajtje të ekuilibrave ndër-institucionale të vendosura në strategji, **trajtimi I rolit të qarkut** kërkon të bëhet në disa këndvështrime pasi ndarja e përgjegjësisë të dy niveleve të qeverisjes vendore dhe ushtrimi i autoritetit të harmonizuar me politikat kombëtare është një çështje komplekse.

Në këtë kuptim:

- ✓ Është e nevojshme të përcaktohen fushat e veprimtarisë në të cilat duhet të përfshihet me competence dhe me rol me aktiv këshilli i qarkut, në raport me rolin e tij zhvillues me nivel rajonal.
 - ✓ Problemi kërkon të konkretizohen kompetencat që do të jenë në autoritetin e qarkut .
 - Administrative
 - Investimi
 - Shërbimi
 - Rregullatore
 - Të përcaktohen cilat do të jenë mjetet, instrumentat fizike dhe financiare që bëjnë të mundur ushtrimin e funksioneve dhe të kompetencave nga Këshilli i Qarkut.
 - Në mënyrë që Këshilli I Qarkut të ketë të përcaktuar përgjegjësinë e tij në hartimin dhe zbatimin e programeve rajonale të zhvillimit është e nevojshme të qartësohen:
 - Kompetencat e tij programore dhe zhvilluese.
 - Roli koordinues i tij në marrëdhënie me nivelin e parë të qeverisjes vendore(bashkitë) të cilat nga ana e tyre kanë obligim për zhvillimin ekonomik-social të komunitetit si dhe e shohin me interes përfshirjen e tyre në programe zhvillimi me karakter rajonal.
- Në plotësimin e misionit koordinues në formulimin dhe zbatimin e strategjisë rajonale Këshilli I Qarkut duhet të grumbullojë të dhëna me:
- Numrin e banorëve dhe lëvizjen demografike
 - Nivelin e jetesës së banorëve
 - Treguesit e tokëhe menaxhimit e saj
 - Gjëndjen e institucioneve social-ekonomike
 - Infrastruktura rrugore rajonale, shtrirjen e tyre

Të gjitha të dhënat e mësipërme duhet të sigurohen nëpërmjet një ligji detyrues për institucionet shtetërore dhe vendore që ti jepen periodikisht Këshillit të Qarkut.

Këshilli i qarkut për të qënë në gjëndje të hartojë dhe zbatojë programe rajonale zhvillimi duhet të ketë të qartë përgjegjësitë që do të marrë përsipër të cilat bëjnë interes për komunitetin në rajon dhe që nuk përfshihen në programet e veçanta të njësive vendore të nivelit të parë.

- Zhvillimi i infrastructures rajonale duke përfshirë rrugë, ujësjellsa, burime energjitike me karakter rajonal ndërlidhjeje etj.
- Pastrimi dhe largimi i mbeturinave, trajtimi i tyre në vendepozitime që ti shërbejnë gjithë rajonit.
- Zhvillimin e turizmit.
- Zhvillimin e ekspozitave dhe panairove me karakter rajonal.

- Zhvillimin e veprimtarive zhvilluese social-kulturore si konkurse, festival, kampionate, olimpiada etj, të cilat kanë shtrirje dhe rëndësi rajonale.

Modeli i ri i organizimit të Këshillit të Qarkut dhe kryesisë

- Modeli i ri lidhet me korrektimin e përfaqësimit politik duke e bërë atë më legjitim si dhe forcon interes rajonale kundrejt atyre lokale.
Në këtë model që presupozohet, synon që anëtarët e Këshillit të Qarkut të zgjidhen nga listat proporcionale të propozuara nga subjektet zgjedhore.
Kryetarët e Bashkive do të vazhdojnë të jenë pjesë e Këshillit të Qarkut.
Ky model baraspeshon interesin rajonal kundrejt atij lokal në vendimmarrjet e Këshillit të Qarkut.
- Nr i përgjithshëm i anëtarëve të qarkut duhet të zvogëlohet.
- Organi ekzekutiv i qarkut duhet të jetë i zgjedhur në mënyrë të drejtpërdrejt dhe suprimohet Kryesia e Qarkut.
Ky ndryshim i jep Kryetarit të Qarkut mandate të forte dhe të aftë për të iniciuar dhe ekzekutuar politika si dhe nuk e lë mandatin e tij në varësi të ndryshimit të aleancave dhe koalicioneve qeverisëse në nivel qendror, rajonal apo vendor siç është sot.
Kjo prirje gjen mbështetje në praktikat më të mira të vendeve anëtare të BE-së dhe e rekomanduar nga Karta Europiane e Rajoneve.

Funksionet e Qarkut(synimet)

- **Rajonalizimi** është synimi kryesor dhe final dhe duhet të shoqërohet me riorganizimin territorial të tyre.
Kjo do të çojë në:
 - Forcimin e rolit të qarkut si planifikues dhe bashkërendues.
 - Decentralizimin e funksioneve nga agjensitë qendrore rajonale.
 - Rikthimin e funksioneve të nivelit të parë të qeverisjes dhe respektimin e autonomisë vendore.
- Funkcioni parësor ekzekutiv i Qarkut bazuar në Kushtetutë duhet të mbetet planifikimi dhe bashkërendimi i politikave rajonale të zhvillimit vertikalisht dhe horizontalisht.

Kur kërkojmë sa më lart nuk kemi parasysh që të cënojmë përgjegjësitë e nivelit të parë të përcaktuar me ligj duke respektuar rigorozisht parimin e subsidialitetit.

